

אָב הַרְחָמִים הוּא יְרַחֵם עִם עַמּוּסִים וַיִּזְכּוֹר בְּרִית אִיתָנִים.
וַיֵּצֵא נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשְּׁעוֹת הַרְעוֹת..

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פנחס

תשפ"ד

גיליון מס'

697

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

שלוש פסיעות

1.

שלום. מילה אחת - אינספור מובנים. מידי יום בתפילה אנו אף מזכירים את כמיהתנו לשלום ולאחווה בין פלגי העם והאומות. פנחס, כך מובא בראשית פרשתנו, זוכה בברכת השלום. אבל ניב זה מופיע עם ו' קטועה. באמת למה?

או בנוסח אחר: השלום - מהו? מה אופיו וצלם-דמותו?

2.

כינוס ראשי הדתות בקזחסטאן, סיוון תשע"ה.

מרן הראשון לציון, הגאון הרב יצחק יוסף שליט"א - הרב הראשי לישראל, מתכבד לישא דברים. הסכיתו היטב מה הוא אומר במעמד הבלתי-שגרתי הזה:

שלוש פסיעות לאחור פוסע העם היהודי בשעת אמירת 'עושה שלום' עם תום תפילת העמידה'. יש כאן, הטעים הראשון לציון, גם רמז עבה לדמותו וצבינו של השלום: ויתור. אל תצפה, הוא אמר, שברקימת השלום תשב על זרי הדפנה ותקבל על מגש של כסף את מבוקשך. ממש לא. השלום כרוך, מכורח, בוותור, או בלשון מדויקת יותר - בנסיגה של שלוש פסיעות אחורנית..

שלום מחייב שכל אחד מהניצים יבוא לקראת רעהו בכדי להביא ליישור ההדורים ביניהם.

אין ברירה אחרת. אין.

4.

השלום - ולא רק בין הדתות - דורש הקרבה.

שכן, סל הדרישות במו"מ לעולם לא יתמלא. החיוך לא יוכל להימרח על כל הפנים. תמיד-תמיד יהא כרוך בכניעה מסוימת. בהכנעה מתבקשת. אילולא כן, מבין כל בר-דעת, יהיה חלקנו עם התנגשות חזיתית של ראש בראש ואפשר יהיה לומר 'שלום' לשלום!

5.

סכסוכי שכנים - כמשל חריף.

"... איש של מסכת

'בבא מציעא' יודע,

יותר מכל בן-חלד

אחר, לסוב שלוש

פסיעות אחורנית!"

לצערנו ולכלימתנו הפכו השכנים כמעט ל'שם נרדף' להתגוששויות נצחיות סביב השאלה באיזה צד תעמוד המרפסת ולמה שרק לך יהיה מקום למחסן בתחתית הבניין (זאת למרות שמעולם לא ביקש אותו שכן מתאונן לעשות זאת, אלא שיצר 'גם לי - גם לך לא יהיה' בפעולה).

בבית הדין לממונות, ומוטב שקודם לכן, לומדים הצדדים הניצים כי האופציה הנאותה ביותר היא זו של הפשרה. כלומר: כל צד יצטרך לרדת מעצו הגבוה עליו טיפס ולהנמיך ציפיות.

6.

מידי בוקר, עם גלגול רצועות התפילין, אנו אומרים: "אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם". תלמידי חכמים דווקא - למה? מדוע, להבדיל אלפי הבדלות, לא "אנשי רוח" כותבי-המכתבים שרוממות השלום בגרונם? מה באמת בין תלמוד לשלום?

איש התורה, תבינו, מטהר ומזכך את נשמתו כטוהר יום-כיפורי. מעדן את אישיותו. מרכך את האגו שלו כחמאה.

וממילא, איש של מסכת 'בבא מציעא' יודע, יותר מכל בן-חלד אחר, לסוב שלוש פסיעות אחורנית!

זהו ו' קטיעא - לקטוע את הרצונות. לוותר על מקצת הרצונות בשביל השלום.

ללכת, בשביל השלום, שלוש פסיעות אחורנית.

הפנקסו של החנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

תהיה שחקן על המגרש

הרב יצחק דוד פרידמן

חשבתי מחשבה - -

הלא העולם הזה, עולם מופלא, חידה שתומה שאנחנו מתגלגלים בו כמה שנים (כלשונו של החזון איש זצ"ל), ויש לכל אחד מאיתנו מטרה ושליחות שלשמה נשלחנו לתוככי החידה הלזו. סביר להניח שהבורא והשולח את השליח, נתן לנו כלים להצליח בשליחות. סביר גם להניח, שהכלים הם הכוחות הפנימיים, היכולות, והכשרונות שניתעו בנו. א"כ כשנרצה לדעת אם הצלחנו בחינוך, או אם חפצים אנחנו בהצלחה, הרי שהמטרה והמיקוד שלנו צריכים להיות - לחבר את עצמינו והמתחנכים שלנו לכוחות הפנימיים.

מידי פעם אני מוצא את עצמי מהרהר על ימינו אנו, שמצד אחד, בס"ד וברחמי הגדולים, רובינו לא עסוקים וטרודים בהישרדות, ובקיום היומיומי. די ברור לנו מה תהיה ארוחת הצהריים כבר לילה קודם, ואין לנו חשש היכן נמצא שמיכה להתכסות בה בערב, ואפי' מזגן ינמיך לנו את הטמפרטורה 28 מ-25.. זו לא הישרדות כמדומה. חסדי ה' הטוב. לא מובן מאליו, חובה לומר.

ועדיין בכוחות-הנפש, בכוחות לפעול, לקום ולעשות, לשעוט קדימה בביטוי היכולות שלנו, לנצל את כנפי הרוח של הנשמה, לפעמים קשה, גם מאוד. אנו מוצאים את עצמינו נגררים עם היום, מנוהלים ולא מנהלים. הכי צדד?

בוודאי שעולים לכם כמה הסברים. הרשו לי להציג את אחד ההסברים שלי לעניין.

ראיתי סיפור יפהפה. על אחד מגדולי הדור באמריקה בדור הקודם.

אב ובנו שהתקרבו ליהדות, עמדו נרגשים בפתח חדרו של אותו גדול זצ"ל. הנער עמד ימים ספורים לפני חגיגת בר המצווה שלו והתכונן לקבל את ברכת הרב לקראת היום המשמעותי בחייו. הרב קיבל אותם בפנים

מאירות, לחץ להם יד חמה ובירך אותם מכל הלב. אחר כך פנה אל הנער והפתיע בשאלה לא צפויה: "אתה חובב בייסבול?", הנער הנהן לחיוב. מי בארצות הברית לא אוהב בייסבול? "איזו קבוצה אתה אוהד?", המשך הרב ושאל.

תלמודא

חושג תלמודי אחד

צדקה לעניים שאינם מהוגנים

בגמרא (בבא בתרא ט, ב) למדנו כי הקב"ה הכשילים בבני אדם שאינם מהוגנים המבקשים צדקה כדי שלא יקבלו הנותנים על נתינתם שכר.

והקשו רבים מן האחרונים: הלא נוקטים אנו דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (ראה קידושין מ, ב) ומה אשם הוא בכך שהמקבלים אינם מהוגנים ומדוע לא יקבל על כך שכר (ומלבד זאת, הרי בידוע הוא שלצערנו יש גם לעיתים רמאים מבין עניי-הרחוב וא"א לבחון כל אחד על טיבו, וכבר עמדו על זה בגמרא במקום אחר).

ונראה ליישב בפשיטות לאור האמור לקמן (י, ב) שהנותן צדקה על-מנת שיחיה בני-הרי-זה צדיק גמור. והסביר ה'להורות נתן' שזהו משום שבמצוות צדקה העיקר הוא המציאות של הקבלה ולא הנתינה, ולכן לא אכפת לנו למה מתכוון הנותן - סוף-סוף העני קיבל ויוכל לקבל מזונו אשר יחסר לו, אזי שפיר. ולכן אף נחשב "צדיק גמור".

(ראה בגמרא שם דנה לחלק בין ישראל לעכו"ם, וזאת בעיקר לאחר שלא נושע העכו"ם שמבעט בה וכמאמר הגמ' הנודעת בעבודה זרה ג, א דמבעט בסוכתו).

ואפשר שיסוד זה נאמר גם לרעה - שבכל מצוות של בין אדם למקום, אם כיוון שפיר הקב"ה מצרף למחשבה הטובה למעשה. אולם במקום שהמצווה היא בין אדם לחבירו והעיקר הוא בקבלה של המקבל, הרי שאם הוא אינו מהוגן, ולמשל אם עשיר הוא, סו"ס אין כאן עני שקיבל. וצדקה אין כאן. ומה אכפ"ל שהאדם כיוון למצוות צדקה, סו"ס אזלינן בעיקר בתר מקבל - ואיננו.

והוא מופלא.

כמו ילד ניו-יורקי טיפוסי הגיעה התשובה: ה"יאנקיז". "האם אבא לקח אותך לצפות במשחקים?" - שאל הרב, והנער השיב: "כן. רק לפני חודש הלכנו יחד לצפות במשחק, אבל האמת היא שהמשחק היה מאכזב. הקבוצה שיחקה חלש, נפלה לפיגור רציני מול היריבה ואבא ואני נטשנו מאוכזבים באמצע המשחק".

"רגע", המשיך הרב לשאול, "וכשאתם עוזבתם את המשחק, גם השחקנים עוזבו?".

"מה פתאום?", ענה הילד בחוסר סבלנות, "אנחנו הצופים - איננו חלק מהמשחק, אנחנו יכולים לברוח מתי שאנחנו רוצים, אבל השחקנים הם מהווים את המשחק, הם חלק ממנו, הם חייבים להיאבק ולנסות לנצח עד הרגע האחרון של המשחק".

לרגע זה ציפה הרב, ואמר לילד הנחמד בחיור: "אתה מתחיל כעת את החיים כנער בוגר, זכור את המסר שאתה אמרת, ביהדות אין צופים מהצד, כל אחד הוא שחקן, כל אחד קיבל שליחות פרטית, אישית וייחודית מה', שרק הוא יכול לבצע הכי טוב שאפשר, בכל רגע נתון, יש לך את הבחירה האם להיות צופה מהצד, ולברוח, או לרדת למגרש ולהיות שחקן פעיל. - 'היה שחקן', סיים הרב את דבריו".

כמדומני, שבסיפור זה טמון אחד מההסברים ל'לאות' שלנו.

אם התודעה הפנימית שלנו, היתה משוכנעת בנקודה הזו, שאנחנו שחקנים על המגרש, כנפי הרוח של הנשמה היו מקבלים ביטוי גדול יותר. אבל כדי להיות משוכנעים בכך, זו עבודה. אנו חלק מעולם גדול, בדרך כלל מ"חברה" דומה לנו, ומשחקנים טובים יותר, ואז התחושה יכולה להיות שאנחנו מתאימים יותר לספסל, או לצופים מהצד.

"שחקן על המגרש" - מנהל ולא מנוהל.

"שחקן על המגרש" - ממוקד, לא עסוק בהשוואות, הוא עסוק בהצלחת הקבוצה.

"שחקן על המגרש" - אחרי כישלון, מגיע למסקנות איך משפרים ולא עסוק בבכייה על העבר.

ובעיקר - "שחקן על המגרש" - חי, מלא אנרגיה, יוזם, פועל, רץ, ונופל שדוד על מיטתו אחרי מיצוי היכולות.

תפנימו: אתה, הוא ואני שחקנים. כל יום. כל רגע.

אז פתרנו את הליאות לכאורה. ואם נחזור לחינוך האישי והסובב, הרי שחובה וזכות לנו להפנים, שבאמת כולם - גם אני עם החולשות, גם הבן שאנחנו מקבלים עליו טלפונים שבועיים מהמורה, וגם התלמיד שגונב לנו אנרגיות בעצם קיומו בכיתה, כולנו שחקנים על המגרש. גם כמגרש יש את השחקן שרץ קדימה ויש את ההוא שנשאר אחורה להגן, ושניהם גם יחד חלק מהצלחת הקבוצה.

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

חולפת שעה קלה, השעה שעת לילה מאוחרת. האבא מתעורר בבהלה כשהוא זוכר היטב: הוא נעל את הבית בזמן שהבן היה מחוץ לבית! חיפוש מהיר והנער נמצא, כשהוא ישן על הספסל שמחוץ לבית.

להפתעתו הסביר 'הבן יקר' בפשטות כי הוא לא רצה להעיר אותו, שכן בדיוק הערב הוא למד בפעילות את הגמרא הנודעת אודות דמא בן נתינה שלא רצה להעיר את אביו, ולמד ממנו.

מצוה גוררת מצוה, החל מאותו לילה האב שמח ומעודד את בנו בהשתתפות בפעילות.

(מעובד ע"י המערכת על-פי גיליון 'אורות ישראלים', גיליון מספר 4, תמוז תשפ"ו. ברכת יישר-כח לרכז איזור המרכז הרב נועם גיל קרוב, שהביא את הסיפור המיוחד מסניף ראש-העין)

מה אני לומד מהסיפור הזה? אפשר ללמוד כמה אבל לקח אחד הוא בהחלט המרכזי מבחינתי ואני מתבונן בו בהתרגשות.

תראו עד היכן מגעת תמימות טהורה של נער. הוא קורא על 'דמא בן נתינא' ומבחינתו הוא צריך להניח ראשו לילה שלם על ספסל בחוץ רק כדי לא להעיר את אביו.

האם אנחנו גם היינו נוהגים כך??

בכל מקרה, אל-לנו למהר "להספיד" את דורנו. תראו לאיזו רמת מסירות-נפש מעפיל נער מתקרב מראש-העין.

כך או כך, האבא למד כמה המחיר שהוא "משלם" על לימודי התורניים של בנו במוסדות של ה'דוסים' - משתלם. כמה התורה רק משפרת ומעדנת את האדם והופכת אותו לאציל יותר בהליכותיו ואורחותיו.

לתשומת-ליבכם!

מהדורת הדפוס חודפסת בנחות

חוגבלת מאוד ברחבי הארץ. ניתן

לקבל את הגיליון ללא תמורה -

בשליחת דוא"ל לכתובת:

abyisrael@gmail.com

התמונה: אור, ישראלים, גיליון מספר 4

דמא בן

נתינא

בראש העין

ישן על ספסל מחוץ לבית והביא ל'מהפך' בהתנגדות האב...

הטונים בבית בראש-העין הפכו מזמן-לזמן לצורמים.

מאז שהאב גילה כי בנו הצעיר, זה שעתידו כבר מצויר בעיניו, מבקר לעיתים בסניף של תנועת הנוער של ה'דוסים', הוא החל מתנכר לבנו.

אבל הבן הצמא, י, לא יכול להפסיק להרוות את צימאונו העז והוא המשיך לבקר בסניף של תנועת-הנוער 'אור ישראל' בעירו - ראש העין.

כל זאת עד אותו הלילה, אז חלה תפנית בעלילה.

י. שב הביתה לאחר לימוד במדרשיה של 'אור ישראל'. כשהוא מנסה לתוח את הדלת הוא מגלה כי בשוגג אביו נעל עליו את הדלת. מה יעשה עכשיו? האור בבית כבה, האב כנראה גם תנומה עמוקה.

אם יקוש בדלת עזות יתעורר אביו, והרי רק הערב למד במדרשיית 'אור ישראל' את הסיפור מהגמרא (קידושין לא, א) על דמא בן נתינא שכידוע חכמים שיצאו לחפש אבן ישפה לחושן של הכהן הגדול הגיעו לדמא ורצו לקנות ממנו את האבן, אך זה סירב מכיוון שהוצאת האבן מהתיבה שבה היא נמצאת תעיר את אביו. החכמים ניסו שוב ושוב להעלות את המחיר שהם מוכנים לשלם עבורה. לאחר מכן, כשהחכמים פנו לדרכם ללא האבן, בא אליהם דמא בן נתינה עם האבן. החכמים רצו לשלם את מלוא הסכום כפי שעמד לאחר שהעלו אותו. דמא בן נתינה סירב באומרו לחכמים, "מה מוכר אני לכם את כיבוד אבותי במעות כסף?". אחרי שבדיוק הערב אינה ה' לידו את הסיפור הזה - ראה בו הנער רמז עב משמיים על חומרת האיסור להעיר את האב הישן, והיאך יעז להקיץ את האב משנתו?!

הלך הוא לספסל סמוך לבית והחליט לנום עליה את תנומת-הלילה עד שיאיר השחר.

מלווה הלכה

אקטואליה מזווית יהודית

מסע אל הנפש

מחשבות לאור פרקי אבות

הָיָל אֹמֵר, הָיָי מְתַלְמִידוֹ שֶׁל אֶהְרֵן, אֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם, אֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקַרְבֵּן לַתּוֹרָה (פרק א' משנה י"ב)

רשות-הדיבור להרה"ג רבי שלמה ריינ שליט"א - מרבני ארגון 'לב שומע' ומחשובי תלמידיו של גאון הנפש הנודע הרה"ג רבי שלמה הופמן זצ"ל - הפסיכולוג החרדי הראשון" (מתוך שיחה נרחבת לעורך כתבי הרב הופמן - הרה"ג רבי מאיר שמחה שטיין שליט"א, פורסמה באלול תשע"ט):

"אחד מהיסודות החשובים ביותר שר' שלמה הנחיל והיה חוזר על זה מאות פעמים ואומר שזה היסוד הכי-חזק והכי-עיקרי במערכת החינוך, זה ה"כמים פנים לפנים כן לב האדם לאדם".

אם אנחנו היינו יכולים כל בוקר כמחנכים לפני שאנחנו פוגשים את התלמידים, לפני שאנחנו נכנסים לשיעור, לשנן לעצמנו את העיקרון הזה של ה"כמים הפנים לפנים", אני בטוח שזה היה חוסך מאות מקרים של נשירה.

"גם כשיש מצב של רגשות שלילים שהתלמיד כועס וזה מקרין אל המחנך, או שהתלמיד פגוע, ומתפתח מעגל ריגשי שהמחנך והתלמיד נמצאים במצב של רגשות שלילים אחד על השני, וכששאלנו את ר' שלמה מה לעשות, היה אומר לנו שמהנסיון שלו גם כשהוא התעסק עם העבריינים הכי גרועים, תמיד חיפש את הנקודה הטובה שלו ומחזק אצלו בלב את ההרגשה החיובית כלפיו בדברים הטובים שיש לו ומזה בונה אותה. הוא תמיד היה אומר והדגיש שוב ושוב שאין דבר כזה אדם שאין לו נקודת זכות, וגם עם התלמיד הכי-קשה תמיד תוכל למצוא איזה נקודת אור, ואם תחזק את ההרגשה ואת ההסתכלות החיובית עליו בתוך הלב שלך, זה מוכרח להיות מוקרן אליו וזה ישפיע עליו להתהפך לטובה.

<<<

"אני יכול לומר זאת על עצמי. כל בוקר כשאני נכנס ללמד בקרית נוער, אני יושב בכיתה מול שלושים נערים שלפעמים אין להם כוח ללמוד ולפעמים הם מגיעים במצב רוח מאוד קשה, אני יכול להגיד את זה על כל תלמיד שהייתה לי עין שלילית עליו וגם במצבים הכי קשים שהוא כועס והוא עצבני, - ברגע שהחלטתי אני עם עצמי להפוך את כיוון המחשבה ולחפש את הנקודה היפה שלו ע"י ה"כמים פנים לפנים", זה הצליח במהירות להפוך את הכל. ראיתי תמיד בחוש איך שהתלמיד הזה התחיל להתרומם ולהשתתף בשיעורים עם הרבה חשק ושמחה.

"כי ברגע שאני הצלחתי להשתחרר וחיפשתי את ההקרנה הריגשית החיובית - זה עשה מהפכה. יש לי תלמידים שהצליחו "למתוח את החבל" ולגרום לי לכעס, אבל כשזכרתי והשתמשתי עם הכלי הזה שר' שלמה נתן לנו ה"כמים הפנים לפנים", פשוט זה הפך לי את הכל.

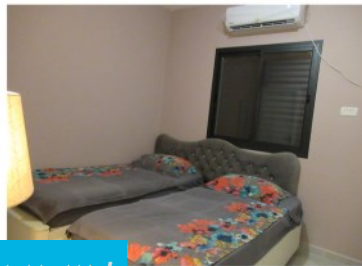
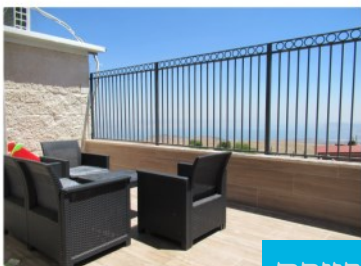
"זהו 'טיפ' אדיר לכל מי שמתעסק בחינוך, וגם לכל אבא ואמא: קורים הרבה מאוד מצבי מתח וכעס בין הורים לילדים, ואם אתה ההורה המבוגר תתהפך ותחפש להקרין את ההרגשה החיובית שבילד - הוא אכן ירגיש את זה והכל יבוא על מקומו בטוב".

<<<

כעומד מן הצד, אני משתומם מול החידה האנושית הזו ומתקשה לעמוד על פתרונה. מדובר ביהודי שהפך לתופעה של 'חד בדרא' בתחומו: 'הרב גרוסמן'. שם-נרדף לקשר של חיבה עם כל יהודי באשר הוא.

מה הסוד של הרב גרוסמן, רבה של מגדל-העמק אבל יליד 'בתי וורשא', שמצליח לנגוע בלבבות שרחוקים כרחוק מזרח ממערב מ'מדינת ירושלים' ונחשבים אף לעויני-דת?

תמיד הוא שב ואומר: "אני פשוט אוהב כל אחד". האהבה העמוקה הזו לכל יהודי - יהיה במצב רוחני אשר יהיה - מצליחה להמיס כל לב. השני מרגיש באהבת ישראל היוקדת והפועמת, ליבו קשוב לצלילים אלו, והוא מגיב בהתאם. (בהקשר זה ראה עוד: ספר 'פה קדוש' לרבי יצחק מוואלאז'ין על פרשת רדיפת עשיו את יעקב - בראשית כ"ז, מ"ד).

'בין הזמנים' בצפת

דירת 5 חדרים ממוזגת עם יחידת-הורים מפוארת, 11 מיטות, מרפסת 25 מ"ר עם נוף מרהיב לכל הכינרת.

לפרטים, פל': 0527697719

